Ann. VI. | Num. XIX.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum,* est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*

Cuncta mittantur ad Aristidem Leonori *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA
Apud Gebethner et Wolf — VARSAVIAE POLONORUM, Rakowskie Przedmiescie, 15.
Apud "Kronika Rodzinna" — VARSAVIAE POLONORUM, Krakowskie Przedmiescie.

IN ANGLIA
Apud Burns and Oates — LONDON W., 28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTEMTR.
Apud Fridericum Pustet S. Sed. Ap. et S. Rit. Congr. Typ. — NEW YORK, 52, Barclay Street. CINCINNATI, 436, Main Street.

IN GERMANIA
Apud Fridericum Pustet S. Sed. Ap et S. Rit. Congr. Typ. — RATISBONAE in BAVARIA

IN CANADA
Apud Librairie Granger Frères — MONTREAL, 1699, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA *PACIS*, PH. CUGGIANI

35, Via della Pace

MDCCCCIII

PROSPECTUS SUBNOTATIONIS

COMM. VOX URBIS IN AN. MDCCCCIII

Pretium subnotationis est in Italia Libell. 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 ½; Coron. 15 *recto tramite* mittendum ad

ARISTIDEM LEONORI EQUITEM

COMMENTARII "VOX URBIS" POSSESSOREM ET ADMINISTRATOREM,

ROMAM, via Alessandrina, 87.

PRAEMIA SOCIIS CONSTITUTA.

Qui pretium uti supra miserit infra Ianuarium mensem anni MDCCCCIII, praeter Commentarii numeros omnes qui edentur ipso anno MDCCCCIII, accipiet *ad libitum*

a) Librum (vulgo « album ») praecipua Urbis referentem, pulchritudine insignem, atque Commentarii moderatore iubente expresse adstructum; *sive*

b) Urbis e Ianiculo monte prospectum (Tabulam aere cusam metr. 1,10 × 0,24); *sive*

c) Collectionem chartularum electissimarum, quae distinctae coloribus plurima de Roma, iuxta optimarum artium placita, referunt.

QUI NOVOS DABIT SOCIOS

eliget insuper:

a) Libros de disciplinis omnibus, de bonis litteris, de Ecclesiasticis rebus quolibet e bibliopolarum catalogo, usque ad dimidium subnotationis annuae suae, id est in Italia ad Libell. 5; extra Italiam ubique ad Libell. 7,50; Marck 6; Sch. 6; Doll. 1 ½; Rubl. 3; Flor. 3 ½; Coron. 7 ½. Ipse electos libros describat atque Commentarii administratori significet; gratis mittentur, excepto impendio diribitorio Reipublicae debito; *sive*

b) E picturis Urbis grandes duas, photographice redditas, prouti voluerit ac significaverit; usque, ceu supra, ad dimidium annuae subnotationis;

c) *Sin potius cupierit, dimidium subnotationis pretium ei remittetur qua pecunia dimiserit.*

Hac ultima conditione (*c*) modus datur sociis, quo si binos dederint socios novos, ipsi *gratis* Commentario fruantur; sin, possint amico favere, Commentarium dimidiato pretio praebentes.

Notatum vero plane volumus nos nova omnino sociorum nomina exspectare tradenda; non enim socios novos umquam existimabimus eos, qui nomen suum olim iam Commentario dederunt.

Ann. VI. Romae, Kal. Octobr. MDCCCCIII. Num. XIX.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

STEPHANUS GROSSO

Gravis annis, a civili tumultu remotus, placidus, ut quiete vitae curriculum in litteris exercuit, Cellis in oppido Liguriae diem obiit supremum a studii labore ille numquam victus Stephanus Grosso. Cuius scripta, sive latina, sive graeca hodierni censores egere fortasse iudicent minutis eruditionibus, sed profecto tum iudicii integritate, tum amore antiquitatis, quem in profanos etiam incendere valebant, conspicua mirandaque exstabunt. Ita enim factum est ut, quamvis ab hodierna institutione, ut ita dicam, paene abhorrentia, eius opera, quae plurima edidit, maiore delectatione atque utilitate, quam doctrinae plenae, at simul durae satis nostri temporis disceptationes, adhuc legerentur. Re quidem vera fecerat sibi Grossus, quasi naturam alteram, graecitatis atque latinitatis sensum, eumque in alios facile inducebat. Quot autem hodie sunt, qui artis vi tanta possint gloriari?

Casum tanti viri dolentes eiusque memoriam celebrantes facere non possumus quin mire concinnam epistolam iterum in nostras paginas referamus, quam pro sua humanitate *Voci Urbis* is tradidit vulgandam.

v. u.

AD ANTONIUM LUPETTIUM.

Me iam Saxelli colles montesque repellunt:
Impendet iam nix; iam properat glacies.
Albisola suum poscit; sed dona novercae
Pertimeo: haud raro decipit ora Ligus.
Luctantes venti tempestatesque sonorae
Insurgunt subito, meque senem exagitant.
Iuxta Arnum Pisis te, dulcis amice, docentem
Mitior ora tenet, qua miser heu careo!
Promissa advenit tua littera: compta elegans-
[que est:
Hanc nostri servo pignus amoris ego.
Ast aliam atque aliam cupio: subtriste dolensque
Ingenium potis es tu recreare meum.

Stephanus Grosso.

PATERNAE AUCTORITATIS DIMINUTIO.

Illa ad ceteras aetatis nostrae miserias accessit, quam passim omnes lamentantur, quod a liberis hodie parvi pendantur ita parentes, ut cum iis quasi cum paribus se rem habere arbitrentur; mox quasi cum subiectis agant; denique, ubi anni increverint, infirmioresque maiores natu reddiderint, prorsus extraneos sibi iudicent, et, horribile dictu!, negligant immisericordes, et fere contemnant. Quid, si, iudice coercente, victum praebuerint inviti? Quid si coram sit, patre demortuo, pinguis haereditas invadenda?

Filius ante diem patrios inquiret in annos!.. .

Aequo animo et omnibus suspicionibus libero, quoniam lugubre facinus percrebrescens in quotidianis negari non potest, operae pretium ducimus considerare causas, ut inde remedia, siqua tamen sint, idonea praestemus.

Atqui triplex causarum genus emergit. Primum a parentibus pessime educantibus prolem; alterum ab ipsa filiorum indole; tertium ab halitu et afflatu societatis civilis, quae patres una et liberos afficit. Hodie vero, ne longiores simus, de primo tantum nonnulla scrutabimur.

⁂

Naturae lex prolem dat; verumtamen, prouti in omnibus quae a natura dantur, iura simul et officia constituuntur; patribus ut filios alant, ut vestiant, ut voce et exemplo ab unguiculis moneant, ut a malo deterreant et ita ad bonum compellant, ut se non sibi, sed Deo, sed patriae, sed familiae omnia, ad mortem usque, debere arbitrentur. Filiis autem.... Brevi rem expediam; ut patres habeant instar minoris Numinis, praesentis ac tuentis, quibus ab illo Principe, ut educentur et alantur, traditi sunt.

Iamvero quid tot ex istis officiis integrum a patribus liberi accipiunt? Si pauperie patres premantur, ita ut cibum, quo reficiantur, vestes quibus tegantur, domum, in qua inhabitent, labore quotidiano quaerant, quidnam putamus praestari posse educationi filiorum a redeuntibus vespere domum defessis et ferme prostratis? Satis superque si caena paretur, si optatos quam citius sit fas carpere somnos. De educatione, de monitis, nihil. Numquid de Deo cogitatio? Numquid ante somnum preces? Atqui « non est potestas nisi a Deo »; qui igitur Dei nomen et ius pater in medium non protulerit, hic de auctoritate sua penitus desperet. Veniet enim dies, qua filii scient se casu natos, et procreatos fuisse ad mortem et lacrimas; ideoque nihil se debere parentibus credent, quorum extra praeterque voluntatem orti sunt; immo iure oderunt auctores mortis immeritae et miseriarum suarum. Num alind ab hoc adolescentulis veniet in mentem nihil de Deo, nihil de solemni illa constitutione humani generis cogitantibus?... Nullum igitur erga parentes officium sibi ingruere credent, et pro generatione, pro vita suscepta odium ingrati rependent.

⁂

Nec speret quis a bona ipsa puerorum indole aliquid posse praesumere. Nam pueritiam liberi agunt in plateis, in triviis, medii sermonibus impudicis, blasphemis impune undique assonantibus, seque in turpiloquiis et turpitudinibus versantes, et exercentes. Hinc furtis, mendaciis, obscenis assuescere; et...: « adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea! »; adagium infinitae Sapientiae. Ubi vero aetate processerint, viguerint, in opificiis, in officinis, apud artifices a parentibus, quibus cordi est levamen aliquod a labore filiorum accipere, ultro constituuntur. Dicere nollem, sed numquid, si tacuero, res minus certa erit? Illic limosa palus, coenosaque flumina, quibus aurea, quaeque et quamvis, indoles corrumpitur. Quid si non aurea illuc inciderit? Quid si iam mala et corrupta? Pessima fiet. Et quid autumatis inesse animo adolescentuli laborantis, cui quaque hebdomada merces laborum suorum ad patrem ferenda est? Quid vero si patrem viderit vino, ludo suas et filiorum mercedes dissipantem? Odium odio cumulabit, de rapina arguet, praesertim si frequentes domi cum uxore misera lites? Quid, si aliena erit patri mulier? Quid si e coniugis domicilio vel reiecta, vel fugiens puerorum mater? Quid si, quotidiana inter iurgia, filii maledicta, turpia, obscena, sacrilega verba didicerint? Patris nomen, vox, recordatio omnium horum pariter recordationem ciebunt. Quid quaeramus auctoritatis in patre, cuius auctoritas non imminuta, sed penitus deleta credatur hac de causa necesse sit? — At est asylum, cui pueri; sunt scholae.... – Nemo sibi fucum faciat. Sanctum asylum!; sed paterna domus non est; et haec asylo sanctior esse deberet. Optima in scholis mansio; sed ambitus paternae domus longe praestat. Experto credite; quidquid scholae adstruunt inutile est, nisi paterna domus illud firmarit; ecquid autem erit si exemplo, suasu domesticorum sermonum et domestici exempli, quidquid molitae sint scholae, domi subruatur? Et speramus asylo, et speramus restaurandam schola societatem domesticam ruentem? Societas domestica, domi, non alibi, restauranda est. Superextruitur ipsi tota respublica; at fundamentum fundamine ab imo reficitur, non a pariete. Semel autem imbuta malis generatio deteriorem progeniem excitat;

SOCIIS MONITUM.

Sociis pluribus morem gerentes Idib. Novembr. an. MDCCCCII apud Commentarii *Vox Urbis* administratorem officium instituimus, quod de negotiis Ecclesiasticis sit; de expediendis scilicet rationibus omnibus, quae apud Romanae Ecclesiae « Congregationes » aguntur.

Itaque si quis procuratione nostra uti velit, profecto temperantiam in pretio, studium atque alacritatem in opere inveniet.

Quamdiu in episcopatu vixerit, quove anno mortem obierit, id quemque, puto, latet. Ab anno CDXIII, nullum eius scriptum reperimus, quod vestigium quodpiam praebeat vitae longius productae; neque quisquam est eorum qui tempore Synesii vixerunt, ex quo id discere possimus. Imo quam paucissimi sunt scriptores illius aetatis, qui huius viri mentionem inferant. Solum ex eius scriptis habemus, quo eius vita certo possit illustrari. Vir ergo planius cognoscetur si eius potiora saltem opera perlustrata fuerint. Quod cum praestare cupiam, humanissime lector, ad opus me accingo, id propositum habens ut inquiram quanam ingenii litterarumque laude dignus sit Synesius, et quem locum christianos inter scriptores, quos SS. Patres vocant, tenere mereatur.

I. Lemette.

DE ARTIBUS INGENUIS APUD HEBRAEOS.

Eccur dum plurima saepe feruntur de Assyriis, Chaldaeis, Aegyptiis artibus (Romanas et Graecas praetereo), eccur dum Cretensia, Punica scrutamur, ea, quae ad artes optimas Hebraeorum pertinent, vel neglecta sunt penitus, vel ignorata? Duae adducuntur causae potissimum, quarum altera mihi penitus falsa et non idonea videtur, altera ferme indigna summorum virorum apparet iudicio; inepta quippe molitur. Dicitur earum in Sacris Libris tenebricosa descriptio rerum, ambagibusque obvoluta verborum. At siquis aut Mosaicos libros legerit, quibus vel minima divini cultus et tabernaculi describuntur a sudibus et pellibus ad aurea et argentea et gemmea, ad opera acus et lini, et byssi a cap. XXV *Exodi* ad XL, et integro fere in libro *Levitici*, aut *Regum* in III libro a cap. IV ad XII, ubi prodigialia illa Salomonis aedificia et opes et opera enumerantur, singula videbit potius, quam leget; tanta enim sollertia de singulis agitur, singula enumerantur! Hoc igitur obscuritatis crimen, omnino gratuitum, prorsus veritati repugnat. Quid? Quasi necessarium esset ea rursus exstruere, mensurae narrantur, ut architecto et opifici cuivis iterum faciendi sternatur iter. Et obscuritates et ambages praetexuntur, interseruntur?

Altera praeteritionis causa traditur sententia hypercriticae percrebrescentis, qua narrationes Biblicae inter fabulas quasi amandantur, eodem, nisi centies peiori ausu, quo et Homericae et Maronianae traditiones, et vel ipsa, a gravissimo Tito Livio ceterisque huius generis historicis relicta, monumenta existimantur. Numquid ego refellam, et contendam cum iis, quos ad curandos tres Anticyrae pares non essent?

Facta sequor, aetates Hebraeorum in quasdam periodos partior; ita quidem concordabimus iura.

⚜

Quadrifariam Hebraeorum aetas dividenda videtur. Prima ab exordio gentis prodit per Abraham, filium Thare, qui segregatus a suis gentibus est per illa verba Numinis iubentis: « Egredere de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstravero tibi, faciamque te in gentem magnam, et benedicam tibi et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus... atque in te benedicentur universae cognationes terrae » (1). Itaque tunc exoriri apparent Hebraei, cum Abram, qui postea Abraham, Deo iubente, appellatus est, ab Ur Chaldaeorum, una cum Lot nepote et uxore Sarai et cum omnibus, quae possidebat, scilicet servis, ancillis, armentis, opibus per Mesopotamiam in Chananitidem venit, habitavitque in convalle (seu: in sylva quercuum) excelsa ad Sichem. Qui quidem ex hoc quod flumen fluminum, flumen ingens, Euphratem transierat, transmigraturus in regiones Chanaan, dictus est *heber;* eiusque posteri *heberim* et per metathesim: *hebreim;* unde *hebraei*. Neque hoc mirandum, si tunc acciderit, quum etiam nunc apud nos passim transalpini et transmarini appellentur qui huiusmodi transmigrationis, vel huiusmodi loci causa sic appellandi videantur. Atque hoc etiam portendere verba illa, immo confirmare apparent, quae in Iosue lego (2): *me heber hanahar*, nempe « transfluvium habitaverunt Patres vestri », et iterum: « Et (Deus) accepit Patrem nostrum Abraham de transfluvium »; subintellige de regione trans-fluvium.

Nunc ergo, lectores, exspectare vos mihi videmini quid inde moliar ex hisce relatis. Brevia quidem, at certa. Erant Abrahamo omnes artes, in quibus excellebant Chaldaei, Assyrii, ceteraeque gentes regionum illarum ab India et Syria ad Aegyptum et Phoeniciam et Italiam, et Cretam, et Graeciam, quarum monumenta temporibus nostris effossione requiruntur. Omnes dixi artes; quot sunt intelligo, ad aera, ad marmora, ad ligna, ad colores; intelligo et doctrinam, ab astrorum et siderum perscrutationibus ad regimina fluviorum, ad distributiones aquarum, ad aedificia, ad naves. Quae homines arant, quae navigant, quae aedificant, menti humanae omnia parent, qua comparantur. Homines autem ubique eadem sollertia sunt, eadem industria, nec sponte ab acquisitis bonis recedunt.

Ergone Abrahami domui fabrilia fabrique deerant? Hominem armentarium istane decebant? Quis credet sermoni, auditui nostro quis credet? Atqui credat historiae, nec sibi facile suadeat, quae sunt contra evidentiam. Nam saepius in libro eodem de Abrahamo legimus qui, peragraret vel staret, altaria Deo, ubi consistebat, aedificabat (3). Haec in Sichem, haec in monte Bethel, haec in convalle Mambre. Quomodo, quaeso, sine arte ulla aedificantur altaria, ut ibi coram populo nomen Domini solemniter invocetur? Adde modo quod de Abraham dicatur: « Erat autem dives valde in possessione auri et argenti »; ille Abraham, de quo pariter asseritur: « Fuerunt ei oves, et boves, et asini, et servi et famuli, et asinae et cameli » (4).

Sed maiora nos manent ut in tabernaculis Abrahae artes esse, nec ignobiles confiteamur. Quum enim quatuor reges, scilicet Chodorlahomor Elamitarum (de Perside et Armenia agitur), Thadal Gentium Palaestinarum, Amraphel Sennaar (hoc est Arabum), Arioch Elassar, (scilicet Rex Ponti) (1), bello lacessiti a regibus Gomorrhae, Sodomorum, Adamae, Seboim, et Bale seu Segor, a proeliis et praedationibus onusti spoliis reverterentur, ita hos perculere horribili pugna, ut late, profligatis hostibus, eorum regna, urbes, agros popularentur, vastarent, opes diriperent, populos raperent in servitutem; hos inter et Lot Abrahami nepotem ex patre, « et omnem substantiam eius » abstulerunt. Cuius cladis accepto nuncio, ut capto nepoti suo esset auxilio « numeravit Abraham expeditos vernaculos suos trecentos decem et octo, et persequutus est (victores) usque Dan. Et... irruit super eos nocte, percussitque eos, et persecutus est eos usque Hoba, quae est ad laevam Damasci; reduxitque omnem substantiam, et Lot fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque et populum... ». Qua parta victoria, quum grati animi causa rex Sodomorum Abrahamo dixisset, ut redderet sibi populum, praedam autem omnem, quam recuperaverat ab hostibus, praetereaque omnia sibi hostium spolia iure optimo haberet, Abraham respondit: « Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum, possessorem caeli et terrae, quod, a filo subtegminis usque ad corrigiam caligae, non accipiam ex omnibus quae tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abraham! ».

Tria inde apparent; primum, Abrahamo esse talem populum vernarum, ut ab ipso trecentos septem et octo bellatores puncto temporis posset eligere, efferre; secundo, arma, et quae ad armorum usum pertinerent, apud eum in promptu esse, et ad manus haberi; tertio, tantis Abrahamum esse opibus, tanta rerum omnium abundantia valere, et suapte valere, ut ne hilum quidem, aut filum a quovis voluerit accipere, ne quis esset, qui de ditato Abrahamo gloriaretur. Ab iis, quos adduxit, facile relictorum vernarum numerum arguere licet; non enim tabernaculum, greges, armenta, pastores, ancillas, pueros, senes, uxorem indefensos potuit relinquere. Itaque qui tot viros, tot arma, scuta, loricas, cassides, divitias videmus, iure affirmamus fuisse cum illo, et apud illum, qui talia conficerent artifices, et opifices. Propriam denique illi pecuniam, et notatam eius nomine fuisse scimus, nam praeterquamquod « erant viri domus illius tam vernaculi, quam emptitii, et alienigenae » (2); praeterquamquod divitiae a rege Abimelech datae superaccesserant, qui « oves, boves, servos, et ancillas donaverat, et mille insuper argenteos Sarae » (3), ut velo sibi vultum nuberet, quo nupta viro innotesceret; praeterquamquod, more regum, foedus Abraham cum regibus pepigit orantibus et rogantibus: « Iura per Deum ne noceas mihi et posteris meis stirpique meae, sed iuxta misericordiam, quam feci tibi, facies mihi et terrae, in qua versatus es advena » (4), et Hethei illum appellant: « Audi nos, domine, princeps Dei et apud nos » (5); ubi Abraham solemniter ab Ephron, qui habitabat in medio filiorum Heth, agrum emit et speluncam respicientem in Mambre: « appendit pecuniam, quam Ephron postulaverat, audientibus filiis Heth, quadringentos siclos probatae monetae publicae » (6). Itaque patet

(1) *Genes.*, c. XII, 1 et seqq. — (2) *Iosue*, cap. XXIV. — (3) *Gen.*, c. XII, 7-8; c. XIII, 4; ibid., 18. — (4) *Gen.*, c. XII, 16.

(1) *Gen.*, c. XIV ex integro. — (2) *Gen.*, c. XVII, 27. — (3) *Gen.*, c. XX, 14 et seqq. — (4) *Gen*, XXI, 23. — (5) *Gen.*, c. XXIII, 6. — (6) Ibid., 16.

labimur enim suapte in peius, proni et proclives in vitia:

Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum peior avis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem (1).

⁜

Ex iis, quae summo calamo innui, patet imminutionem auctoritatis paternae a vitiis paternis oriri, oriri a negligentia educandae sobolis, oriri a deficientia moris, et religionis in patre. Saepe pauperies, saepe labor improbus, aliquid excusationis praeferre videntur, sed excusationis inanis; nam qui festi dies in cauponis, in ebrietatibus aguntur, in educandis liberis rectius impenderentur; colloquia denique familiaria, domestica, seu festi sint dies, seu minus, non video qua de causa esse debeant magisteria vitiorum. Haec autem in vulgo, in pauperibus. Ecquid autem de patribus, quibus commoda sint, ecquid de matribus, qui utrique spectaculo vitiorum suorum coram filiis vel pueris vilescunt? Ecqua auctoritas contemptu dignis?

Qui ergo patres de imminuta auctoritate sua queruntur, antea quam longius querimonias protrahant, semetipsos considerent, oro, videantque utrum sibi huius imminutionis causa, vel aliis adscribenda sit. Si caruerint omni flagitio; si liberi eorum nihil patri matrique reddiderint, quod a parentibus non exceperint; si avum, si aviam veneratos aspexerint a patre, et illo in honore habitos, quem filios erga parentes decet; si de Deo, de uxore, de patria, de amicis, de civibus semper caste, pie, recteque uterque locuti sint; si exemplum virtutum, abstinentiae, longanimitatis, probitatis semet in omnibus exhibuerint, liberosque ita secum curaverint, uti curare oportet hortum desiderabilibus fructibus affluentem, atque ita circumspicienti prudentia vallaverint, muniverint, ne raptor, ne bestia vel populetur, vel conterat semel ingrediens, tunc sibi plaudant; et anquirant utrum potius haec imminutio auctoritatis paternae, perversae, improbae ex ortu indoli filiorum suorum, an civilis afflatui societatis, in qua vivimus, sit tribuenda.

Senior.

DE SYNESIO SCRIPTORE.

Synesius, graecus scriptor, ex gentili philosopho christianus, et Ptolemaidis in Libyca Pentapoli episcopus factus, litterarum laude non minima floruit, et adhuc floret, ut ex multorum testimonio compertum est. Is quidem Cyrenem patriam habuit, urbem olim Pentapoleos caput, « graecam civitatem, – ut ipse ait (2), – antiquum et venerabile nomen, infinitis olim doctorum celebratam carminibus ». Ferunt enim illam a Lacedaemonio Batto (a quo Synesius maiores suos ortum accepisse gloriatur) amplius DC an. ante Christum conditam esse; eius vero duces ludis Olympicis victores Pindarus celebravit, ipsique nomen illustre fecere et Aristippus, et Carneades, et Antipater philosophi, et Callimachus poeta, et Eratosthenes geographus.

Verum quo tempore Synesium genuit (coniectura est probabilissima eum natum esse circa annum CCCLXX) fortuna utebatur omnino sinistra, adeo ut Synesius, coram Arcadio pro sua civitate verba faciens, his verbis eius miseram conditionem depingeret: « pauper et humilis, ingentiaque ac deserta rudera » (1). Quin imo tota provincia Libyca in eo erat ut penitus deleretur, tum frequentibus barbarorum incursionibus, tum maxime eorum, qui huic provinciae praeficiebantur inscitia, incuria et crudelitate.

Mihi quidem in animo non est totam huius viri vitam oculis lectorum subiicere; verumtamen, quoniam de eius operibus sum dicturus, non alienum fore puto si vitae illius summam praemisero, quo memoria refricetur, faciliusque intelligantur quae sequentur.

Synesius Alexandriae primum, Hypatia magistra, deinde Athenis philosophiae quam diligentissime vacavit, atque ex illa praeclarum nomen sibi apud aequales fecit. Cum autem in patriam reversus ibi vitam omnem, ipso teste (2), in libris et venatione consumeret, iucunda haec negotia interrumpere coactus est. Cives enim, quorum amorem admirationemque sibi conciliaverat, eum dignum iudicarunt qui suo nomine imperatorem Arcadium adiret, opem et auxilium petiturus, quo calamitatibus innumeris oppressa civitas et tota provincia maxime indigebat. Qua in legatione, an. CCCXCVII suscepta, se et amantissimum patriae, et libertatis virtutisque vindicem impavidum exhibuit. Nam et pro patria (verba sunt ipsius Synesii, hymno III) « per triennium tulit labores, tulit cruciatus valde lacrymabiles, humeris sustinens matrem patriam; et pro libertate atque virtute orationem apud Arcadium habuit, qua non patrias res tantum commendavit, sed et rectam regni administrationem delineavit, corruptosque aulae mores, fastumque et luxum castigavit, atque invidiam illius temporis et ulcus reipublicae, non strictim ac pendente manu, sed scalpello altius impresso curare aggressus est. Res quippe publica, in primis quod omnia Gothis barbaris permissa tunc erant, in exitium inclinabat. Hinc, neque illorum consortium ferant Romani, monet Synesius, neque quidquid barbari est, quolibet in ordine admittant suadet (3). Hac in oratione tantum audaciae prae se tulit, ut merito asseverare potuerit (4), neminem umquam Graecorum tanta cum audacia apud principem verba fecisse.

Quem fructum ex hac legatione Pentapolis assecuta sit, si Synesio credimus, multus quidem fuit; si rerum Libycarum historiam consideramus, nullus. Nam, e legatione rediens Synesius, invenit patriam barbaris vastantibus plenam, quibus fortiter resistendi ipse auctor fuit, non consilio modo, sed et exemplo, ut ex eius epistola CXIII, constat: « Recta, – inquit, – in hostes eundum est... Pugnabo enim tamquam moriturus, nec dubito quin superstes futurus sim. A Lacedaemoniis ortum duco, et magistratuum ad Leonidam litteras probe teneo: tamquam illico morituri dimicent, et non morientur ».

Hostibus virtute potius civium quam opera ducum propulsis, in solitudinem secessit Synesius, optimam, – ut ait, – ad philosophandum adiutricem. Ibi, studiis philosophiae ceterarumque artium rustica opera, levaminis causa, intermiscens, vitam degebat voluptatis sincerae plenam, quam in suo libro *Dion* inscripto summopere commendat.

Verum mox otium illud litterarum perturbari coeptum est, maxime, ut videtur, quod cerneret patriam malis quibusdam civibus iniuriose tractari. Migravit ergo Alexandriam (ineunte anno CDIII) fortunatissimum se existimans quod interclusum sibi esset cum omnibus illis commercium. Sed sibi temperare non potest quin Cyrenes illustre solum deploret, quod Carneadae olim habebant et Aristippi; nunc autem Ioannes et Iulii (quidem e malorum illorum civium numero), quibuscum, – ait, – opportune non vivens, opportune peregrinor (1). Alexandriae biennio commoratus, ibidem uxorem duxit, quam sacra Theophili episcopi Alexandrini manu datam asseverat (2).

Elapso hoc biennio Cyrenem remigravit, non iam ibi litterario fruiturus otio, sed militem potius acturus pro liberis, pro uxore, pro patriis sedibus. Nam cum Cerealius, cupidus et ignavus vir, provinciam pessime administraret, barbari inde Pentapolim invadendi occasionem arripuere, totiusque regionis sine certamine fere potiti sunt, iis omnibus pecudum more iugulatis, qui ad munita loca non confugissent.

Qua in misera patriae sorte, ipsa Cyrene obsessa, Synesius fortissimi et prudentissimi ducis personam gessit. Namque et cives quosdam strenuos (milites quippe ignavi, duxque eorum Cerealius ab hostibus reprimendis abstinebant) in hostes ducendos, arma machinasque ad iaculandos lapides fabricandas, arcus coemendos, spicula comparanda curabat; quinimo, ipse saluti omnium invigilans, primo statim diluculo, quam fieri longissime poterat, obequitabat, auribus atque oculis de hostibus atque latronibus illis quae poterat inquisiturus.

Sic contra hostes dimicandum fuit ad an. circiter CDIX, quo, hostibus iterum virtute civium fugatis, pax Cyrenaïcae provinciae reddita est. Verum quod Synesius his temporibus operae ac studii patriae navaverat, ipsi maiorem aeque illa qua iam fruebatur, existimationem conciliavit, idque apud omnes non gentiles modo, sed etiam christianos. Cuius rei mox iudicium habuit quum omnium christianorum suffragiis est expetitus, ut in demortui episcopi Ptolemaïdensis locum succederet, exeunte anno CDIX, aut non multo post.

Cui suscipiendo muneri quantum reluctatus fuerit ex pluribus illius epistolis patet. Quanta vero prudentia et fortitudine fuerit in rebus ecclesiasticis tractandis, quantaque constantia et robore viro pessimo, Andronico, Pentapolitanae provinciae praefecto, obstiterit, omitto referre; omnes enim id norunt, qui aut eius scripta legerint, aut rerum ecclesiasticarum historiam didicerint.

(1) Horat, lib. III, od. XI.
(2) *Oratio de Regno.*

(1) *Ibid.*
(2) In lib. II *De insomniis.*
(3) In oratione *de Regno.*
(4) Lib. *De Insomniis.*

(1) *Epist.* L.
(2) *Epist.* CV.

nis ad viginti millia excrevere? Nonne municipum aere nosocomia, brephotrophia, ludi pueriles patent?

Theatra vero, de quibus loquimur, popularia maximae imperii urbes primitus videre: nam paucis abhinc annis urbana plebs rara numerabatur, opificesque omnes rusticani dominica die redire ad oppida finitima gaudebant, vel potibus ignitis inebriati iacere per vias; vix enim pretium eorum operis quotidianum libellam unam aequabat, ita ut oblectamentum emere nullum, praeter potum, liceret.

Melius in oppidis se res habebant; hebdomadarium enim opus gymnici rusticani ludi, vel chorales concentus, ubique memoria recepti, intercipiebant. At hieme saeviente, non hymnos, non ferias rigida glaciei facies ferebat. Quae ut tollerentur, placuit multis theatra pro egenis ponere, quae tenui pretio paterent. At iam ab anno MDCCL, (vide quam vetusta sit res apud hos barbaros!) Volkhoff quidam Iaroslavlensi in urbe officinae dominus suis operariis condidit, prope machinarum aulam, scenam, quod mox exemplum complurimi imitati fuere. Moscova postea urbs habuit theatrum omnibus tenuissimo pretio patens; non ita tamen venale, ut primum Tomskii in Siberia urbe contigit, consilio sodalium, qui « eruditionis amici » vocantur. Qui elargiti diu pauperibus stipem, pueris doctrinam, liberalitate Valgunoff mercatoris, aedes condidere studiis alendis, quibus theatrum pro opificibus est additum. Quo adeo frequens cucurrit plebs, ut, ingenti lucro capto, ampliari brevi aulam oportuerit, atque musea et ludos peripatheticos superaddi.

Petropoli simile aliquid fecerunt sodales a Neva flumine dicti in horto prope Schlüsselburg viam, atque anno MDCCCXCVII, pariter aere aucto, theatrum impendio gravissimo auctum est, ita ut legionem integram comode exciperet. Res autem sodalicii ita prospere cessere, ut et bibliotheca collecta sit, et legentium aulae paratae, et pecunia iam iam superfuerit in plebeia balnea, in scaphas paucis nummis locandas eroganda. Verumtamen horum theatrorum pleraque sive municipum, sive privatorum ausu condita sunt. Ea enim est curionibus Russis consuetudo, ut virorum illustrium anniversarium diem aut bibliothecis, aut ludis, aut etiam cauponis tenui pretio adeundis in publicam utilitatem constitutis concelebrent, quemadmodum a. MDCCCLXXXIX Puschin poetae die natali post saeculum redeunte per omnem Russiam cautum optima cum laude vidimus. Odessae pariter in S. Methodii, Slavorum apostoli, memoriam academia floruit, ludis et theatro additis, quae in educandam plebem incredibili fortuna profuere.

Curionibus subveniunt nonnumquam privati cives vel sodalicia sobrietati tuendae coacta: hisce modis in pluribus civitatibus similes inceptus floruere. Sunt circa theatra hortuli plerumque lucique amoeni, scenam palam habentes ut, canicularibus diebus, apta arena spectantes non careant.

De Vitte ille administer, qui a. MDCCCXCIV sobrietatis sodalicia posuit, haec hortatus est, ut ad huiusmodi theatra ponenda pro viribus adiuvarent, adiectis cauponis ad *thea* potum sumendum aptis, conditisque bibliothecis, quae maximo fructu late tentata sunt. Nam, ut de Petropoli urbe tantum sermo sit, sodales qui aedes populi Nicolao II dedicatas posuere, quinque iam theatra exstruunt bis centies centena millia libellarum in opus impendentes. At in oppidis quoque, ne potu ignito inebrientur rustici, valent theatra, quae iam ubique eriguntur. Curiones passim id cavent, sodales « a sobrietate » auxiliantur. Cives fabulas agunt, cives spectant, sermone utentes paganico, advenis, Russica tantum lingua callentibus, prorsus ignoto. Spectacula aut ingenua nimis, aut ad extremum horrifica; actio lenta, obvoluta, scena vel unica ac sine velario; altera e dramatis personis conclusionis modo spectantes hortatur, ne in omnis valetudinis detrimentum nimium igniti potus ebibant; hisque recitatis, peracta fabula est.

At sunt cives maiora ausi, qui et musica organa et choros habent, et suae gentis praesertim cantiunculis, plerumque tristibus, delectantur.

Patet aditus, prouti diximus, pecunia maxime tenui, obolis vix medio aut uno in oppidis; Petropoli obolis duobus, aut quatuor. Verum animadvertendum ad theatra plebeiorum maxima et beneficos cives submittere auxilia, et additas bibliothecas vel cauponas augere lucrum; minima vero eaque rusticana minori pretio patere, cum in iis neque scenarii artifices, neque actores mercedem operis accipiant ullam, ita ut interdum liber quoque aditus et gratiosus non desit.

Haec omnia retulimus, ut quis imitator exsurgat; non enim populis nostris minor necessitas est sobrietatis tuendae, vel oblectamenta salubria populo parandi, quam Russi senserint.

A. Costaggini.

AD COLVMNAM TRAIANAM

Eminus crescens velut arbor alta,
Arva quae vincit populata large,
Flebiles inter Latii ruinas
Ecce columna!

Ecce longaevis veneranda saeclis,
Quam simul vidit peregrinus hospes,
Gaudio exsultans patrio, susurrat:
Ulpia salve!

Dulce tu nomen patriae remotae
Orbis extremas canis usque ad oras,
Cara tu longe patriae sacrata
Surgis imago.

Te Ulpius victor posuit tropaeum,
Fata tu hinc vivis memorare nostra
Gloriam servans celebrem parentum
Corpore sancto.

Daciae apparent lacrymosa bella,
Hinc movet diras Agathyrsus iras,
Acriter Romae hinc properant manipli
Caesare rege.

Iam parant leto scythico coruscae
Ulpio claros aquilae triumphos,
Iam nova ex bello generatur almae
Filia Romae.

Quippe Traiano duce iam Quiritum
Carpathi campos habitant penates,
Atque romanum patiuntur arva
Dacica aratrum.

Inde ad extremas orientis oras
Crescit invicte soboles nepotum,
Inde romoenae generosa gentis
Nomina nostrae.

Horrida exsurgens subito procella
Nos quidem saevis agitavit austris;
Barbaram longos rabiem per annos
Undique passi,

Vivimus tandem tamen et valentes
Strenue obstamus, nova dum minaces
Funera et clades meditantur hostes
Tollere circum.

Sive romoeno dederit merenti
Nobiles palmas moderator altus,
Sive perfracti numero ruemus
Pondere magno,

Sospes aeterne maneat columna
Inclyti Nervae generisque nostri;
Omnibus terrae populis latinum
Praedicet ortum.

Bucarestini.

HILDEBRANDUS FROLLO.

DIARIUM VATICANUM.

Mense Septembri an. MDCCCCIII, die I SS. D. N. coram se admittit excmum virum Iulium Drohobeczky, episcopum Crisien. Ruthenorum; rmos patres Felicem Fioretti, Clericorum Regularium Con-

quod esset Abrahamo privata moneta, quam posset solvere, quia notatur solvisse probatam et publicam homo, cui « Dominus benedixit valde, magnificatusque est, et dedit ei oves et boves, argentum et aurum, servos et ancillas, camelos et asinos. » (1), homo, cui, quaerenti per Eliezer sponsam filii, non grave fuit dona mittere regia; legimus enim quod Eliezer « prolatis vasis argenteis et aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccae pro munere, fratribus quoque eius et matri dona obtulit. (2) ». Nisi ergo quis probaverit haec omnia alibi dolata, caelata, nos, dato viro Principe, apud domum et domesticos eius facta censebimus.

En igitur artium optimarum apud Hebraeos origo in ipso gentis exordio: ad ea, quae sequentur, Iosephi Flavii Hebraei *De antiquitatibus Iudaicis* auctoritas accedet, maximi, post Sacros Libros, in rebus hisce facienda.

H. De Vecchi Pieralice.

DE MUSICO GENERE

QUOD « ORATORIUM » NUNCUPATUR. (3)

Tertium musicae sacrae genus a primo et altero maxime dissidens, quum ad liturgiam, sive ad religionis ritus non pertineat, est quod dramata sacra praebet musicis modis vivificata, ac proinde dramaticum appellatur. Id genus musica, quae S. Philippo Nerio, ut mox dicemus, debetur, a decimo sexto saeculo labente ad medium nonum per plures viros suavissima sonituum arte pollentes enucleatius evoluta atque ad summos perfectionis gradus evecta, neglecta postea visa est ac pene obliterata; quum tandem nostris hisce diebus a Laurentio Perosio sacerdote, novis virtutibus ac venustatibus aucta exornataque, ad novam excitata est vitam. Huic musicae nomen est « oratorium » ex proximo ecclesiae orandi loco, ubi S. Philippus primitias, ut ita dicam, ac rudimenta huiusmodi cantus a pueris in unum collectis auribus accipienda curavit, ut eorum animum ad caelestia contemplanda extolleret eumdemque oblectaretur. Qui id genus cantus, « laudes spirituales » vulgo appellatos, ad pueros recreandos confecerunt, primi nobis occurrunt perinsignes musices magistri Ioannes Animuccia et Petrus Aloisius Praenestinus, quibus magna fuit cum S. Philippo Nerio vitae coniunctio. Horum musicorum vestigiis inhaerens, sed tum ampliore evolutione, tum forma quadam dramatica ulterius progressus, Aemilius cui « Del Cavaliere » cognomen datur, primum composuit oratorium, quod inscribitur: *Animus et corpus in ludis scenicis ob oculos spectantium posita.*

Multae eaedemque insignes sunt huius oratorii musicae virtutes; sed non pauca, neque levis momenti vitia, ex quibus potissima haec duo, videlicet allegoriae atque abstractionis abusus, itemque dramaticae vis defectus; quippe cum personarum munere fungantur humanum corpus, humanus animus, intellectus, consilium, voluptas una cum vitae liberae illecebris, angelus custos, beati caeli spiritus, et animi inferis damnati; scenae autem actusque quibus constet oratorium, dramatis speciem vix praeferant, sed vi dramatica minime pervadantur, neque inter sese intime socientur. Actuum primus humanum animum aerumnis exagitatum; alter triumphum ab humano animo de voluptate illecebrisque vitae liberae deportatum; tertius denique inferorum Superorumque spectaculum atque humani animi in beatorum sede gloriam spectatoribus praebet. Huic per symbola exprimendi cogitata et acta rationi non leviter adversari videntur cura et studium, quibus auctor vestes, ornamenta, choreas, ac cetera prosequitur, quae oculis praesertim accipiuntur, quaeque ad theatri attinent spectacula. Id sane in nos sui admirationem minime coniiciet, si animadverterimus oratorium principio musicum opus, infausto auspicio, reapse fuisse atque in theatris aliquo tempore actum esse; postea vero, ut mox dicemus, ex profano loco prohibitum, scenarum spectaculo personarumque fictis vestibus sepositis, in templis vel in aulis ad id designatis, ut in praesenti videre est, ad audiendum exhibitum esse.

Huius primi oratorii exemplar vitiis, ut diximus, infectum non pauci sonituum artis cultores imitandum suscepere, qui tum allegoriae abstractionisque abusu, tum theatralis spectaculi apparatu ac pompa praeter modum peccarunt, adeo ut quinquaginta circiter annis hoc genus musicae sacrae in pravam processerit viam.

Sed provido Dei consilio factum est ut excellentissimus musicus floreret Iacobus Carissimius, qui oratorium in rectum reductum novis locupletaret venustatibus. Atque in primis, ut par erat, ex profano scenarum spectaculo illud subductum purius reddidit; veras personas abstractis, sive iis, quae mente percipiuntur, suffecit in dramatis; haec autem ita conficienda curavit, ut auditoribus suaves aut vehementes animi motus potius excitarent, quam sapienter dicta praeberent meditanda; uno verbo allegoria expuncta, verum drama musicis numeris vivificandum suscepit.

Carissimiana musica, quae vi dramatica maxime pollet, tria potissima exhibet notanda: nam mysticam polyphoniam ad praecepta Petri Aloisii Praenestini suaviter redolet, et musicam narrationem, cui italice nomen *recitativo*, iam amplissime evolutam praebet atque perfectam; his autem duabus virtutibus iucundum melos initiis nascens mirabili vinculo sociatur.

Praeterea noster postrema permagni momenti in sonituum arte a Claudio Monteverde cremonensi excogitata primus in oratorii usum deduxit: lectores enim non fugit totam ferme musicam cum sacram, tum profanam, ante perinsignis Cremonensis inventum, in antiquis tonis positam fuisse, proindeque omnes cantus ad genus diatonicum pertinuisse. At vero musicus, quem memoravimus, novos tonos – (id est « genus chromaticum », quod aliquot ante annos iam leviter attigerat Nicolaus ex natali loco Vicentinus appellatus) – felici ausu perspexit detexitque; quo factum est ut latissima pateret via ad novos eosdemque iucundiores musicos modos inveniendos, perfectionisque in dies ad attingendum in hac arte fastigium.

Quum itaque Iacobus Carissimius in oratorio iam in rectum reducto novas venustates antiquis virtutibus mirum in modum sociaverit, parens iure merito habendus est huiusmodi musicae sacrae, quae a Georgio Friderico Händel ampliore adhuc evolutione perfectioneque, ut erit dicendum, postea donata, in causa fuit, ut hodiernum prodiret oratorium.

Carissimianis ex oratoriis quatuor potissimum singulari laude digna existimantur, quibus titulus: *Sacrificium Iefte; Salomonis iudicium; Iona* et *Balthassar*. In *Salomonis iudicio* exquisitissima nitet arte suique in audientes coniicit admirationem musica narratio, quae inscribitur: « Verae matris de filio sibi dolo subducto ad Solymorum regem querela ».

Iis, qui in causa fuerunt, ut oratorium magis magisque augeretur virtutibus, Henricum Schütz, germanae musicae parentem, iure meritoque adiungendum existimamus. Is enim, quamvis oratoria conficienda non susceperit, quamplurima tamen musicae sacrae scripsit opera, uti *psalmi, sacrae symphoniae, spirituales concentus, passiones* et cetera id genus, ex quibus pleno haustu Bachius, Händelius et Mendelssonius hauserunt, quorum opera, ut infra videre erit, oratorium quam maxime auctum perfectumque esse accepimus. Polyphonia praecipua virtus est Schützii operum, postremorum praesertim, quae auditoribus sensus pietatis in Deum excitare, et quasi preces suadere videntur.

Ex eius exquisitioribus scriptis illud potissimum commendatur, cui titulus: *Paschae dialogus.*

(*Ad proximum numerum*).

Hersilus.

(1) *Gen.*, XXIV, 35. — (2) Ibid., 53.
(3) Cfr. an. VI, num. XI, XIII, XIV.

RUSSORUM POPULARE THEATRUM.

Advenae perpauci sunt qui Petropoli discedant, antequam plebis aulas – *Narodni Dvorets* ibi appellant, – lustraverit, quas Nicolaus II Caesar abhinc annos duos opificibus posuit.

Sex civium millia inibi continentur: theatrum est, coenaculum, bibliotheca; pertranseuntes obstupescunt in patricia civitate plebeias aedes melius florescere quam Londini aut Berolini contingat.

Attamen non heic primum patuit populo theatrum, sed conatus diu praecesserunt plurimi, praesertim decimoquinto abhinc anno, ea mente ut nobile oblectamentum pauperibus ultro pararetur. Exemplum reliqui Russi ita sequuti sunt, ut ducentae iam huiusmodi aedes sint per urbes maximas Varsaviae, Odessae, Moscoviae. Miranda haec in populo, quae neque sua ambulacra, neque lusorias domus, neque athenaea sibi, neque bibliothecas vel doctorum lectiones in plebis utilitatem habeat. At fallitur quisquis ex diariorum milesiis fabulis credat, Russos quasi barbaris viventes moribus, nullo litterarum cultu pollere, uno metu virgarum aut securium in officio contineri. Quin etiam, si res non verba spectemus, progredi Russi tuto pede cum ceteris Europae populis dicendi sunt. Nonne sodalicia pueris erudiendis, alendis ege-

ptione celebrari valeat cum eisdem privilegiis quae competunt Missae votivae solemni pro re gravi et publica Ecclesiae causa iuxta Decretum n. 3922 *De Missis votivis* 30 Iunii 1896, § II, quaeque concessa fuerunt Missae votivae de S. Corde Iesu pro prima feria sexta uniuscuiusque mensis ad normam Decreti n. 3712 *Urbis et Orbis* 28 Iunii 1889 et subsequentium declarationum: ita ut huiusmodi Missa dicatur cum *Gloria* et *Credo* et unica Oratione, et dummodo non occurrat festum duplex primae classis aut Dominica item primae classis, aliquod festum eiusdem B. Mariae Virginis, Feria, Vigilia aut Octava ex privilegiatis: in quibus solummodo commemoratio fieri poterit per Orationem Missae votivae post Orationem Missae de die, sub unica conclusione.

Insuper eadem Sanctitas Sua supplici postulationi plene cumulateque satisfaciens hoc etiam liberaliter concessit, ut in praefatis Ecclesiis aut Oratoriis, praeter memoratam Missam votivam qualibet die octava mensis vel Dominica proxime sequenti indultam, ceteris Missis tunc addi possit commemoratio Immaculatae Conceptionis B. Mariae Virginis ad instar Festi duplicis simplificati: servatis tamen in omnibus Rubricis.

Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Marius Card. Mocenni.
† *D. Panici Archiep. Laodicen.*
S. R. C. Secretarius.

— die VI aditum habent ad Pontificem, mane excm̃i viri Petrus Gonzales Charles Duvas, episcopus Petraeus atque in Syria Delegatus apostolicus; D. Di Costanzo, episcopus Monopolitan.; Iosephus Schirò, archiepiscopus Neocaesarien, dioecesis Beneventan. Vicarius generalis; Arsenius Leogoux, Protonotarius apostolicus, et nobilis vir Marchio e monte Sion. - Vespere autem in Damasianis peristyliis r. p. Beally una cum pluribus Gallis ad «loca sancta» peregrinantibus.

— die VII excm̃us vir Diomedes Panici archiepiscopus Laodicen., S. R. C. a secretis; Camillus Serafini eques, Sodalitati Petrianae Catholicae Iuventutis in Urbe praepositus; nobilis vir Urbanus Sacchetti marchio, Pontificiae domus mensor cum Iulio filio coadiutore, atque cum palatinae administrationi addictis.

— die VIII Purpuratus Pater Aloisius Macchi, Brevium a secretis, atque excm̃i viri Carolus Pietropaoli, episcopus Triventin.; Sigismundus Brandolini Rota, episcopus Ceneten., et Iucundus de Nittis, episcopus Castellaneten.

Litteris hodie datis Purpuratis Patribus Vincentio Vannutelli, Mariano Rampolla, Dominico Ferrata et Iosepho Calasanctio Vives munus confirmatur constituendi «Commissionem» quae praesit sollemnibus celebrandis iubilaei ob Immaculae B. M. V. Conceptionis «dogmaticam definitionem».

— die IX a Pontifice excipiuntur em̃us vir Vincentius Vannutelli, S. Concilii Tridentinis decretis interpretandis praefectus; rm̃i viri Antonius Savelli Spinola, Congregationis de Propaganda Fide pro rebus orientalibus a secretis; Rinaldus Maria a S. Iusto, Ordini Carmelitarum excalceatorum praepositus generalis cum procuratore et consiliariis; Franciscus Xaverius Hertzog, Congregationis S. Sulpicii procurator; Dominicus Pezzella ex Ordine Praedicatorum, atque Wenceslaus Giannuzzi antistes Urbanus, inter Vaticanae basilicae canonicos nuper adscitus.

— die X Purpurati Patres Angelus Di Pietro, Pro-Datarius, et Dominicus Ferrata, Congregationi Episcop. et Regul. praefectus; rm̃i patres Iosephus Quintarelli Ordinis Eremitarum S. Augustini «Commissarius»; Iosephus Romani, Eremitarum S. Hieronymi Magister generalis; rev. Celsus Sarti, Romanae provinciae fratrum N. D. a Misericordia praepositus; denique excm̃i antistites Odoacres Mocenni et Glorieux.

— die XI Felix Cadène, Pontificiae domus antistes.

— die XII, mane excm̃us vir Iosephus Ceppetelli, Patriarcha Constantinopolitan., in Urbe vicesgerens; rm̃i antistites Valerianus Sebastiani, canonicus Lateranen. et Caesar Spezza, adiutor Praep. a diplomatis Pont. Max.; nobilis vir Stanislaus Muccioli comes, e ducibus Pontificiae cohortis nobilium stipatorum; r. p. Allodi ex Ordine S. Benedicti, Congregationis Episc. et Reg. a consiliis; denique rm̃us vir Franciscus di Giovanni, templi S. Caeciliae trans Tiberim rector, nomine Monialium S. Benedicti Summo Pontifici offerens lanam ad sacra pallia conficienda. - Vespere in Vaticano museo lapidario coram sanctissimo admittuntur Panormitani atque Tolosani plures, peregre in Urbem profecti.

— die XIII, mane aditus est excm̃is viris Augusto Bonetti, archiepiscopo Palmyreno, apostolico legato Byzantii; Petro Andreae Viganò, episcopo Hyderabaden.; rm̃o p. Arcturo Lanctin, Congregationis

10]

SELECTA EX BIBLIOTHECIS ET ARCHIVIS.

DE RECTA PRONUNCIATIONE LATINAE LINGUAE DIALOGUS.

De prima Ausonius:

Dividuum Betae monosyllabon, Italicum B.

Ideo " dividuum „ quia media illius e prima parte effertur **be.** Nam cum habeant hoc consonantes, ut solitariae sonum non efficiant, luctenturque, ut ita dicam, intra claustra oris, subveniendum adiuncta vocali est, quae velut obstetrix educat. Sed Graeci aut Hebraei pluribus id fecere; compendio magis nostri, qui unam omnibus litteram dederunt et eamdem. E enim praeposita in effatu auditur, aut subiuncta; praeposita in istis: **EF-EL-EM-EN-ER-ES;** subiuncta his: **BE-CE-DE-GE-PE-TE.** Nam **HA** nec littera quidem est; **QV** et **KA** supervacuae; **X-Y-Z** graecae, et graeca ideo nomenclatura; nisi quod **XI** illorum nos **IX** fecimus litterae translatione. Sed, ut de argumento meo proprie, **B** sonum habet medium inter **P** et **F**; exprimitur labiis cum celeri quodam impetu reclusis. Bene Europaei plerique hodie; excipio Germanos qui indurant, et gaudent *pono suo vino*, et Hispanos, itemque Vascones, qui emolliunt et ad **V** digamma torquent, homines sobrii, et quibus non placet *bibere* sed *vivere*. Nec miror; crebrum enim nimis, ut litterae inter se vicinae migrent et alternent. Quod pro Germanis sit, **P** pro **B** frequentarunt prisci, et est in loco eius sonus. Quinctilianus fatetur: " Cum dico OBTINUIT, secundam **B** litteram rationem poscere, aures magis audire **P** „. Et sane auribus paruerunt plerique olim scriptores. Sic in tabulis antiquissimis Fulvianis: APSOLUTUS ESTO; leges item: QUEICUMQUE VOLET SUPSIGNET; et in lapidibus vulgo: APSENS, OPSIDES, PLEPS, POPLICUS, ac talia. Festus etiam sive Verrius, qui " brascam „ a " praesecando „ derivat, quomodo non durus, nisi adspectu, ad duriorem hunc sonum. Bene igitur Terentius Scaurus: " **B** cum **P** consentit, quoniam origo eorum coniunctiove revelli a quoquam potest. Graeci Πυρρίαν, nostri burrhiam, et quem Pyrrhum, antiqui nostri Byrrum, Balatium-Palatium. Item Poplicolam, Poblicolam alii; scapillum alii scabillum dicunt „. Nec dissimile quod Plutarcho notatum, Delphenses **B** pro **Π** usitatos esse; quorum fuit βατεῖν et βικρόν pro πατεῖν et πικρόν. Iam de Hispanis quid, Lipsi, excusem? Bene, si non accusent ipsi ultro. Ita multi errori eorum suffragatores, grammatici, lapides, libri, me iudice tamen errori sed prisco. Ecce Adamantius Martyr, – cuius excerpta in Cassiodori *Ortographia* –, iam olim librum integrum hoc titulo et argumento scripsit: *De V et B litteris*, quae voces scilicet hanc aut illam reciperent, quasi in brevi discrimine, et quod confunderet saepe vulgus. Quamquam ille non usquequaque ἀδαμάντινος; mihi μάρτυς; miscet enim e scholico suo pulvere, et: " scribes – inquit – **besicam, nebum, balvas** pro foribus aedium; **bernam,** pro eo qui servo natus; non **vesicam, nevum, valvas, vernam** „. Item **manuvias,** non **manubias;** ab ambio **ambibi,** non **ambivi**. Apud Persium **balva de nare,** non **balba;** et argutiarum huiusmodi dapes haud satis ad meum gustum. At lapides vide, quam hic Hispani: DANUVIUS, VASE, VENEMERENTI, PLACAVILE sculptum in iis clare vidi pro DANUBIUS, BASE etc. Contra etiam: VIBA, CIBICA, UNIBERSUS, ATABIS, SIBE, PROBINCIA, ALBEI, CABATORES pro: VIVA, CIVICA, UNIVERSUS, ATAVIS, SIVE, etc. Et tu, Lipsi, iter lustrandum, vel aliud agens, haec observabis. Iam libros veteres si vidisti, nonne in iis assiduum hunc errorem? Piget exempla afferre. Pandectas saltem florentinas, quarum aetatem pauci libri scripti aequaverint, inspice; et videbis in singulis paginis peccatum hoc, non peccatum. Cur enim vere peccatum dixerim quod peccabant tam vulgo? Quin mores iam id, non culpa ».

Cum pausam heic aliquam faceret, ego interpellare sustinui ridens: - « Hem! ut acriter tu – inquam - pro pugnace gente pugnas? Et iamne e Gallo Iberus?»

Arrisit et ille: - « Quidni? - inquit. - Placet Plautinum illud:

Utcumque in alto est ventus, exin velum vortitur.

Et nonne causa mihi, cur non amem meos Gallos? Sed suspiro et sileo. Nos, Lipsi, hoc agamus. Crebram igitur commutationem litterarum harum vides. Quae occasio? Adfinitas. Quae nunc quoque magna; et olim, nisi fallor, maior. Non enim celabo te meum sensum; quem vulgus heic fortasse rideat; tu et probi probent. Litteram **V** cum pro consonante est, paullo aliter sonuisse censeo, quam illam. Nunc enim ut **F** infirmum et elumbe proferimus; at prisci mollius et minus impresse, quasi **VV**, duplex. Quod dico, tale est. **Vinum, vallum, servum** ita dicimus quasi esset **finum, fallum, serfum.** Reipsa enim **F** audimus, sed fractum et imminutum. At ego existimem pronunciasse eos **winum, wallum, serwum;** ita, inquam, ut **V** illud consonans sive digamma sonum mollem et velut suspensum habuerit, qualis est in **quare, quis, quando** ».

Ego hac inopinata sententia percussus: - « Quid profers? - inquam. - Persuasurus hoc speras? »

- « Si rationem audis et veritatem - inquit - spero; si vulgus et opinionem, despero. Sed argumenta huic rei audi. Nemo veterum **V** cum digamma, aut potius pro digamma (non enim verba heic captabis) duplicem ei affinxit sonum: digamma autem in **anguis, quando, suavis, aqua** et talibus est. Habet igitur eumdem illum etiam in aliis verbis sonum; id est, natantem hunc et mollicellum. Item, pro adspiratione veteribus digamma fuit, ut **ɥircus, ɥoedus, ɥelena,** pro **hircus, hoedus, Helena.** Grammatici omnes testes. At vulgata haec expressio ad adspirationem, sive halitum non accedit (1); accedit mea novicia. Vera ista igitur. Tertio: Graeci cum **Varum, Valerium, Veliam, Octavium** et has formas scribunt Οὐάρον, Οὐαλήριον, Οὐέλιαν, Ὀκταούιον scribunt, proxime sonum illum meum exprimentes. Sonum ergo hunc veterem iure censeo. Ni esset, cur non Φάρον potius, et Φαλέριον? Quod durius quam latinum illud fateor; sed propius tamen ad **Vi** vulgatam vocem. Nam quod interdum β his talibus addunt (e. g. βαλῆρε pro **valêre,** etc.) hoc quoque a me est quia cum digamma illius verum sonum haberent nulli, inopia coacti ad quemvis potius, quam ad φ decurrerunt, a quo maxime scilicet abesset. Quarto: Tritum illud omen, quod Crasso navem conscendenti factum, vanum et longinquum est, si efferas more vulgi. Venditabat quispiam in portu, inquiunt, caricas Cauno advectas, et clamabat identidem: *Cauneas.* Hoc alludere et valere volunt: *Cave ne eas.* Nonne ridicule, nisi efferas meo isto more? Quinto: Verba pleraque a Latinis integra sumpta exteri enunciant hoc sono: **vinum, vallum, vicum, vannum,** ve (2) et infinita alia. Pariter Latini **Batawos, Wandalos** et exterorum talia scribunt per hoc digamma. Par pronunciato utrobique igitur». Et versus ad me: - « Quid ad haec, Lipsi? Persuasi? »

(*Ad proximum numerum*).

I. LIPSIUS.

(1) Nam **Helena** et **Welena** pariter valde sonant, et est in digamma manifestus status.

(2) Germani et Belgae: *wain, wall, winck, wan, wea.*

gregationis a S. Paulo, vulgo «Barnabitarum» praesidem, et Bernardum Majolo, «Minimorum» procuratorem generalem; praeterea nobilem mulierem Auroram Misciattelli marchionissam, eiusque filiam.

In aedibus Vaticanis habetur «congregatio ordinaria» SS. Rituum, in qua emis Patribus subiicitur A) confirmatio cultus ab immemorabili tempore praestiti Servis Dei Ioanni Baptistae a Fabriano, sacerdoti professo Ordinis Minorum, et Ioanni a Vercellis inter «magistros generales» Ordinis Praedicatorum sexto; B) declaratio casus excepti a decretis sa. me. Urbani PP. VIII atque concessio et approbatio lectionum «propriarum secundi nocturni» in honorem S. Iusti, monachi et martyris, urbis atque dioecesis Segusien. patroni; C) concessio et approbatio officiorum et elogiorum in «martyrologium» inducendorum pro aliquot sanctis viris ex Hibernia; D) item «cum Officio et Missa» in festo Patrocinii S. Vincentii de Paulis, Congregationis Missionum et Filiarum a Charitate conditoris, ac B. Petri Dumoulin Borie, e Societate exterarum Missionum, pro dioecesi Tutelen. tantum; E) concessio et approbatio Officii et Missae in honorem B. Mariae Virginis sub titulo «Dulcis Matris» pro dioecesi Boscoducen.: F) iudicium de revisione scriptorum Servae Dei Adelaidis Cini, fundatricis «Instituti e S. Corde Iesu» in Urbe Melitensi; et Servi Dei Ludovici a Casauria, sacerdotis professi Ordinis Minorum et Fratrum Cinereorum a charitate nuncupatorum institutoris; G) nonnulla dubia «liturgica».

— die II Pontificem adeunt emus vir Aloisius Macchi, Brevium a secretis; exemi viri Paschalis Rubian, episcopus Amasen., et Franciscus Magani, episcopus Parmensis; rmus P. Raus, Congregationis e SSmo. Redemptore rector, cum suis consiliariis; r. d. Franciscus Vax de Costa, episcopi Goyasen. in Brasilia obsequia et S Petri obolum afferens.

— die III excmus vir Hilarius Passerini, Adlectorum in Consilium Principis ad caussas rer. iudicat. dirimendas decanus; rmi viri Iosephus Lais, Congregationi Philippinae, vulgo «de Oratorio» in Urbe praepositus, itemque alter a moderatore speculae Vaticanae; Franciscus Bartolucci, Congregationis Cleric. Reg. Ministrantium Infirmis Vicarius generalis cum suis consiliariis, atque P. Garelli, «Instituti a Charitate» procurator.

Ut benevolentiae et aestimationis suae testimonium clarissimo viro Iosepho Toniolo ex athenaeo Pisano redderet, Pius PP. X, capta occasione XXV diei anniversarii ab eius nuptiis, litteras caelatamque sculptam gemmam ad eum mittit.

— die IV excipiuntur a Pontifice Purpurati Patres Seraphinus Vannutelli, Poenitentiarius maximus, et Marius Mocenni, apostolicis aedibus praepositus, qui suos accensos coram deinde producit.

— die V rmus Ioannes Prior, Urbanus autistes, alter a moderatore Collegii Beda.

Nomine Sanctissimi vulgatur decretum, quod sequitur:

URBIS ET ORBIS

Adventante anno quinquagesimo ab auspicatissima die VIII Decembris anni MDCCCLIV, qua in maximo templo Vaticano de Immaculata Conceptione Beatae Mariae Virginis dogmatica definitio a S. M. Pio Papa IX solemniter pronunciata fuit, ut huiusce iubilaei cursus in gloriam divini nominis, in eiusdem Deiparae Virginis honorem atque in fidei et pietatis incrementum verteret, Leo Papa XIII nuper vita functus et felicis recordationis, Commissionem ex quibusdam emis Patribus Cardinalibus compositam instituit, quae Fidelium cuiusque ordinis et coetus studia et opera ad hunc specialem finem dirigendo et provehendo prospiceret.

Nunc vero haec Sacrorum Purpuratorum Commissio sub novis faustisque auspiciis Sanctae Matris Ecclesiae caelesti Sponso et Capiti perenniter iunctae et post brevem viduitatis luctum altero visibili sponso et capite iucunde decoratae, communia complurium Pastorum et fidelium vota humilesque preces Apostolicae Sedi reverenter porrexit. Quas a subscripto Sacrae Rituum Congregationis Secretario relatas, Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa X, pro eo quo erga Deiparam Virginem studio et amore flagrat, benignissime excipiens indulsit ut decurrente anno a proximo die festo Immaculatae Conceptionis B. M. V. computando, die octava cuiusque mensis, vel iustis de causis, Dominica eam immediate sequente, in Ecclesiis aut Oratoriis ubi, approbante loci Ordinario quaedam exercitia pietatis fiant in honorem B. Mariae Virginis Immaculatae praeparatoria quinquagenariis solemniis enunciatae dogmaticae definitionis, unica Missa votiva, sive cum cantu sive lecta, de ipsius Sanctissimae Virginis Immaculata Conce-

---

6]

SATURIO.

Comoedia latinis versibus conscripta et in tres actus distributa.

III.

CHREMES.

Dii vobis gratias ago quam maximas!
Tandem sum misera liber aegritudine;
Revixi! Restat unum, redeat Theuropides,
Et nullus me felicior posthac erit.
Hic autem graeculus fortassis adsolet
Prandere splendidis usque conviviis... (1)
Iuvabit ergo forum coquinum petere,
Quod rectius dicere furinum possies,
Enim tot fures coqui cum sient.
Volo Saturio redeat cum in patriam
Romanos dicat quoque pergraecarier.

IV.

CHREMES et DINACIUM.

CH. (2) Exi huc, Dinacium.
DIN. Quid me vis, impera.
CH. Eundum mihi foras: vellim culinarium
Observes oculis diligentissimis.
Sternito lectulos, verre totam domum,
Aedes ne pulvere insordescant, face
Sient uno verbo cuncta perlucida.
DIN. Vade, vade, here mi, curabo sedulo
Hanc ergo spartam. Quiesce in utrumque oculum.
CH. Nunc de cibariis dicam per ordinem.
Siet gustatio, cum patina piscium,
Sient et lumbi, vitulini et bubuli.
DIN. Quin addas turdos suo cum liquamine,
Perdices, anseres? (3) Iste nam graeculus
Sciet Romanorum mores in prandiis.
CH. Addas velim turtures, addas luscinias
Turundam iecoris, cum vinis conditis.
DIN. (4) Erit pol consulis coena dignissima!
CH. Vado quietior: namque es frugis bonae.
Noster si dulcis venerit mox Calipho,
Eum laetitiae vocari pervelim
In partem, verbis confidentissimis.
Nunc iussa ex ordine commendabo denuo.

(1) *Colligit se, quasi aliquid meditans.*
(2) *Elata voce.*
(3) *Comica hilaritate.*
(4) *Cum pronuntiatione.*

DIN. Vade, nec dubita: recordabor omnium.
Tibi nam cuncta dicerem, si perlubet.
CH. Vale, mi Dinacium, cura quae iusseram (1).

V.

DINACIUM.

Abiit in malam crucem! Loqui si sinas,
Semel non ipse dixerit aut iterum,
Verum sed decies, centies, sed millies.
Potes nunc vivere libere, Dinacium;
Quies nam nulla miseris est servulis,
Adsint si domini. Servitutem servio
Iam ego multis annis miser, sine mora
Est adlaborandum de mane ad vesperam (2).
Hoc faciendum, puer,... non... illud prius...
Peccas si leviter, fustibus ehu! vapules.
(3) At, at, hinc ni fallor, video hominem
Parvo ornatu: huc habet viam rectam. Quis est?
Contemplat, circumspectat... aedes noscitat...
Hem, vestibulum ingreditur: vidulum gerit.
Siet quis iste? Quid quaeritabit heic?
Accedit. Nolo me videat, post ianuam
Me occultabo: faxo ut prius pulset fores (4).

VI.

GERULUS, postea DINACIUM.

GER. Videtur has aedes mihi pol hospitem
Monstrasse. (5) Quidni ipsae sient? Cogar denuo
Chremetis hac illac domum in urbe quaerere.
Ego lassus sum onere. Sed pultare lubet fores,
An exeat qui me, utrum Chremes habitet hic
Certum faciat, aut ubi sit mihi indicet.
Enim vos miserum me videtis gerulum,
Vitam qui vivito portando vidulos.
Hinc spero meum crescere marsupium,
Sed omnes video miser occlusas fores.
Pultabo, an quisquam veniat (6). Sed nullus [quidem
Audit. Pultabo iterum, quantum vires valent.
(7) Aperite! ehu! vos aperite!
DIN. (8) Quis es? Quid quaeris hic?
Putas istas fore ne fores aeneas?

(1) *Exit.*
(2) *Simulans personam domini.*
(3) *Perspiciens Gerulum.*
(4) *Introgreditur.*
(5) *Circumspectat.*
(6) *Pulsat.*
(7) *Multo cum strepitu.*
(8) *Accedit ad fores, sed nondum aperit.*

GER. Sopor te quidem nunc tenebat aeneus.
DIN. Sed mitte has nugas: potin' es mihi dicere,
Cur huc adveneris, cui geras vidulum?
GER. Habetn' heic graeculus, breviculus et varus,
Canus, nigris oculis, et lippis paululum?
DIN. (1) Hic habet: quid hinc?
GER. Eum paucis pervelim.
Is nempe nuper istum dedit vidulum,
Largam pollicitus probe mercedulam.
DIN. Expecta, vocabo hominem.
GER. Tu face, puer!
DIN. Darem libenter... Pueri Dinacii
Araneorum semper est plenus sacculus.
GER. Arcades ambo... seu pauperes. Nam facilius
Aquam potes petra exhaurire pumice,
Nostris quam sacculis vel unum nummulum.
Nobis amica sors semper minus fuit.
Advoca sed graeculum.
DIN. Ad nos ultro venit.

VII.

SATURIO, DINACIUM et GERULUS.

SAT. (2) Ante fores cur istuc conciliabulum,
Quod vexat fessos homines itineris?
DIN. Hic gerulus tibi portavit vidulum,
Cui commisisti... Petit nunc mercedulam.
SAT. Portat hic vidulum, quem commisi antidhac?
Peream si numquam vidi ego hominem (3)!
Iuvat sed fingere lepidam fabulam.
Heic dolus forte malus reconditur.
Et ipsa graeco fonte super scriptio;
More compositus graecorum vidulus.
Quis scit an intus scriptae sient litterae
A Graecia ab ipso fratre Theuropide;
Quid si res diceret meis oppositas?
Placet sed mecum nunc tenere vidulum.
GER. Times quid? avidis quaeritas oculis?
Tuo signatus en annulo vidulus:
Iniuriam facis. Sum haud furunculus.
Agedum: ne mora! dato mercedulam.
SAT. Dabo mercedem, dabo, sed in posterum...
GER. Dabis? Sed in posterum? Actutum mihi dabis.
SAT. Reliqui in aedibus intro marsupium.
Quid istuc est rei? De me diffidis, aedepol!

(*Ad proximum numerum*).

I. B. FRANCESIA.

(1) *Exit subiratus.*
(2) *Suspiciosus circumspicit.*
(3) *Magna cum admiratione, et secum dictitans.*

VARIA

Mulierum dominatus in Russia.

In diario, cui nomen *Forum*, legimus in Russia vicum Nicolkoje esse, in quo publicae vici res mulierum potestate reguntur et geruntur. Provinciae censores et invisores facta haec, oculis testantibus, vera esse invenerunt. Municipii vir caput, consiliarii patres, toto anno aut Petropoli, aut Moscae sunt; ideo publicam uxoribus, aut matribus suis rem administrandam relinquunt. Inquisitione peracta, manifestum fuit illic omnia optime geri, iure omnia fieri, aequitate gubernari, nec umquam concilia patrum, vel una, matre consiliante carere.

Lucens mensa chordisona.

Confecta eiusmodi mensa est, quae, dum sonos provocat manus, lignea vel eburnea premens, quibus chordae quatiuntur, in tabula, cui electrica fila respondent a mensa, iuxta chordas percussas colores harmonice consentientes apparent; quod quidem iucundum videntibus et una audientibus est. Quid si dissoni strident soni? Horribiles discrepantesque colores effulgurant. Ergo vir bonus et prudens cavebit ne oculos offendat et aures. Quid si cantores, immisso in guttura filo, vocem coloribus illigent?... Auditores fugabunt, si acerbi; si suaves, connectent lenociniis blanditiisque colorum. Numquid haec erunt? Atqui iamdiu metaphorice « color vocis » dicebatur. O praesaga futuri methaphora!

Societas in funestos.

Superstitio, necne, sit omnino, fortassis ad rem elucubratione singulari quaeremus; at plurimorum tenet opinio quosdam esse funestos homines, quibuscum nec viare, nec stare, nec precari, neque colloqui, impune quisquam, et sine aliquo damno, infortunio, detrimento possit; immo eosdem arbitrantur esse tales, quos ne nominare quidem sine calamitate aliqua liceat.

Societas nunc Chicagine in Americis constituta est, magna vi auri munita, ut eos iuvet, qui funestorum huius generis hominum afflatui subiacuerint, et malum aliquod iacturamque inde retulerint. Elenchos habet nefastorum, domicilium indicans, cognomenta, nomina, loca denique, in quibus habitant et quae frequentant, ut sibi quisque caveat. In quos autem siquis e sociis inciderit, et calamitatem aliquam passus inde sit, probato idoneis testibus loco, viro, occursu, damno, socius idem restauratur amissis, data indemnitate, quae a centenis libellis ad centum libellarum millia produci potest. Quamplurimi huic Societati adnumerati feruntur!

Ioci.

Decurio tironibus militibus.

Cum hic suos exerceret ut cursui assuescerent, ita minatus traditur: Qui prior ex vobis metam contigerit ultimus, hic mense integro poenas segnitiei in carcere luet!... Adhuc ignoramus primum, qui ultimus fuerit.

P. d. V.

AENIGMATA

I.

Littera quina mihi: pilo gladioque tre-
[mendus
in saevas pugnas absque timore ruo.
Tertia cum prima sedem mutare iubetur
littera? Vicinos separo cautus agros.

II.

Sole calente nimis praesto tibi frigora
[grata.
Si me retro legas, ubera significo.

FR. PALATA.

Ex sociis, qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra menses duos, unus, sortitus, gratis accipiet THOMAE VALLAURI opus, cui titulus:
HISTORIA CRITICA LITTERARUM LATINARUM.

Aenigmata an. VI, n. XIII proposita his respondent:

1) Canis; 2) Caligo, Caliga.

Ea rite soluta miserunt:

Herm. Gini, *Aquis Taurinis.* — Iul. Sernatinger, *Dresda.* — Alois. Battisti, *Maraula.* — Cam. Straschill, *Villaco.* — Petr. Garrone, *Pezzana ad Vercellas.* — D. Le Provost, *Briocen.* — I Wilhelm, *Battle.* — Guil. Schenz, *Ratisbona.* — Fr. Benedictus C. SS. CC, *Simpelveld.* — Ioan. Cantono Ceva marchio, *Ronco ad Bugellam.* — Ferd. Ferrari, *Guardastallo.* — Alois. Cappelli, *Senis.* — Raph. Astorri, *Firmio.* — E. Burg, *Argentorato.* — Ad. Skrzypkowski, *Swinice*, — St. Lawinski, *Niemzolow.* — Car. Stegmüller, *Sabaria.* — Ioan. Sismondo, *Augusta Taurin.* — Dom. Farese, *Neapoli* — *Instituto Provincial de Figueras.* — Ioan. Cristoferi, *Apua.* — Coll. Scholarum Piarum *Stellae* — Th. Montanari, *Montefano.* — Leo Clugnet, *Fresnesliz-Rungis.* — Mich. Vidal, *Palma in insula Maiorica.* — Ant Lassota, *Sutrio.* — Petr. M. Can. de la Gray Gra, *Monterrey in Mexicana republica.* — Ioan. Galbiati, *Carugo.*

Sortitus est praemium

PETRUS M. CAN. DE LA GRAY GRA,
ad quem missum est opus, cui titulus:

VINCENTII LANFRANCHII
DE STILO PLAUTINO
ACROASIS.

Missionum a S. Corde Iesu Issoudunensis rectori, una cum r. p. Matthia Reyens, Novae Guineae Batavicae prefecto apostolico; denique rr. vv. Lorin et Vercesi scriptoribus Mediolanensis diarii *L'Osservatore Cattolico*. - Vespere, post receptum Venetum sodalitium in Urbe, SS. D. N. in Vaticanum cavaedium, cui a pinea nomen, descendit, ubi, auctrice Leonina sodalitate, ad trium millium numerum, urbani cives circa Vaticanum incolentes sunt congregati. Adsunt quoque Summi Pontificis sorores et neptis. Ab ovanti multitudine et concentibus symphoniacorum e Romana iuventute exceptus, teretem orationem ac paternae caritatis plenam populo habet.

— die xiv Pontificem invisunt rmi patres Caesarius Ciaramella, Congregationis monachorum S. Benedicti in Valle-Umbrosa primus abbas; Bernardus Maria e Iesu, Congregationi SS. Crucis et Passionis D. N. I. C. praepositus cum suis consiliariis; Gregorius a Iesu et Maria, Sodalium excalceatorum e Trinitate Augusta administer generalis cum sui Ordinis curia; Gregorius Palmieri ex Ordine S. Benedicti; denique Mauritius Cavalletti marchio cum uxore et liberis.

— die xv excmi viri Caesar Sambucetti, archiepiscopus Corinthius, Alfonsus Mistrangelo, archiepiscopus Florentinus, Antonius Oberti, episcopus Salutiarum, Franciscus Barbieri, Vicarius apostolicus Calpetanus; denique Iulianus Bersani eques torquatus, Hetrusci archiducis procurator.

Nobilis vir Carolus Serlupi-Crescenzi ut patri succedat in « Equisonis Maioris » officium confirmatur.

ACTUARIUS.

ANNALES.

Politicae morae — Balkanica res — Guilelmi Caesaris iter Vindobonam — Anglorum administrorum dissensiones — Novi Mauritanorum incursus.

ALTERA huius Septembris mensis pars politicum eventum magni momenti nullum obtulit; civilium rerum disciplina militari doctrinae locum cessit, quae ubique in simulatis bellis, quibus exterarum gentium legati adsunt, progressus annui sui specimen exhibuit, ostenditque maximos bellicos apparatus, praecipuum ehu! rationis civilis auxilium, inanitatis rubigine minime esse corruptos. Quamquam enim Amstelodamensis ille coetus, qui Russorum Caesare auctore est constitutus, non parvi subsidii fiat ad dirimenda discrimina, quae varias inter nationes possint excitari, non est dubium quin prompta parataque servanda sint omnia, quae praesidium extremum ad cuiusque populi salutem sint constitutura.

*

Huiusmodi politicae morae particeps quodammodo visa est Balkanica illa quaestio, nullam rem peculiari nota dignam praebens, praeter protestationem a Bulgaria factam ob nimias militias a Turcis ad fines suos collectas. Atqui si Turcarum officium, omnium consensu, id erat, ut seditionem, ubi palam fieret, reprimerent; si est probatum, quamvis invito Bulgarorum gubernio, seditiosorum manus fines transire, Turcarumque imperium invadere, non iniuria cautum est illas in ipso ingressu contineri. Oh utinam cohibitio haec una esset! Utinam caedibus, incendiis, ruinis ex una et altera parte temperetur! Hinc enim a Turcis, inde a Macedonibus passim talia adhuc perpetrantur!

*

Statum hunc luctuose perstantem consideraruut ne Guilelmus, Germanorum Caesar, et Franciscus Iosephus Austrorum, in colloquiis, quae Vindobonae his diebus habuere? Quae quidem brevi post Eduardi, Anglorum regis, visitationem, ac non multo ante Nicolai, Russorum Imperatoris, iter pariter in Austrorum urbem caput, gravis quidem ponderis habita sunt. Certe Guilelmus hospiti propinans asseruit ex hisce novum incrementum Europae paci futurum, dum consensus, qui in singulis quaestionibus inter Germanos et Austro-Hungaros est, faciliorem reddit munus, quod horum imperium una cum Russorum suscepit, Balkanicae rei componendae.

*

Crisis, quam vulgo dicunt, inter Angliae administros facta, ob quam Chamberlainius, coloniis praefectus, Ritchie, « tabulae cancellarius », et Hamilton, Indici imperii a secretis, suum quisque munus abdicarunt, regionis fines praetergressa, universorum interpretationi argumentum praebuit. Non enim de internis rebus, uti assolet, quaestio est, sed de novis institutionibus, quae ceterorum populorum negotia quoque respiciunt. Chamberlainii enim haec est mens, ut taxationes « differentiales » - prouti nuncupant - in coloniarum beneficium, cum vectigalibus, in merces exterarum nationum inductis, opportune conlatae, coloniis ipsis beneficium sint redditurae, quod eas non unius amoris vinculo sed lucri etiam patriae coniungant. Contra rationem hanc libera Anglia, quam Peel et Cobden constituere, acriter surrexit: conclamatum est inde necessario futurum, ut rerum quibus plebs unice vivit pretium augeatur, vetustissimumque atque aureum illud principium ab omnibus partibus uno animo susceptum ut quae plebis victum respiciant a quovis vectigali soluta evadant, inesorabili ictu prosternatur. Cum autem Chamberlainius rationem hanc a se inducendam enunciasset inconsultis collegis, quinimo, eorum nonnullis adversis, totis viribus postea defendere publice coepisset, eo pervenit ut cum fautoribus suis e collegio denique recedere debuerit. Quid inde?... In tot animorum motu facile coniici potest brevi Anglica comitia ad iudicium de re ferendum esse congreganda.

*

Ex Mauritania novi Mahumethanorum nunciati sunt impetus in Gallos. Comitatum enim Taghit ad locum profectum, a manu peditum equitumque stipatum, tria millia Mauritanorum et ultra aggressi, delere conati sunt. Strenue Galli sese defenderunt, imo etiam in fugam hostes coniecere; non tamen sine suorum clade. Itaque Gallia facinoris piaculum a Mauritaniae rege poposcit, qui quidem promisit se daturum. Quomodo tamen? Regionis enim ea est conditio, ut difficile promissis manere fidemque servare rex possit. Et haec quoque ea nubes est, quam nondum videmus qui venti abigere valeant.

PROPOPLICOLA.

LIBRORUM RECENSIO.

IOSEPH SCOPA litterarum doctor - *Carmina*. - Neapoli, ex typis Aloisii Pierro et filii, 1903.

Horum carminum princeps est *Vesuvius*, in quo hexametris versibus DCXXVII dulce fluentibus canitur satis feliciter:

Vesvius ille tumens qui attollit ad aethera flammas,
Qui claras stravit proruptis ignibus urbes,
Olim pampineis uber qui floruit umbris,
Carmen erit mihi et Aoniis nova cura puellis.
Quae fue.it quondam species ac fama Vesero,
Quas sibi delicias deleverit ipse priores,
Quos alat intus adhuc ignes, ac turbine saxa
Evellat mediis volvatque perusta cavernis;
Quae modo blanditiae decorent simul arva propinqua,
Priscà cum minitans cessarit clade Veserus:
Carminis haec tandem mens est ratioque libelli.

Eodem metro succedit: « Ex Dante Aligherio Ugolini narratio latine reddita »; tum vero, haud trita sane argumenta: - « Mephitis in Amsancti valle ». - « Iris » - « Musae latinae » - « Aetas nequissima ». - Sequuntur *lyrica* XII; *epigrammata* XLVI, quorum nonnulla frigidiora; *epitaphia* XV. - Absolvit nitidum libellum paginarum XC *paraphrasis in Canticum Canticorum*.

Carmina haec, quae auctor vocat « poeticas nugas... ad exercitationem scribendi quamplurimum peragendam », satis confirmant quae ipsemet in procemio dicit: « nunquam deesse, ne nostra quidem aetate, qui immortalem latini eloquii venustatem recolant idemque studium permagni faciant, nedum tot increpantium stultorum convicio nunc tempore deterreantur ». Magna igitur habenda gratia est viro cl., qui fatiscenti, ut ipse retur, latinitati suppetias tulerit, « nunc praesertim, quum parvi habentur, - sic nempe ipse credit -, illi clarissimi scriptores, quibus tantum sapientiae lumen vetustioribus aetatibus manavit ».

Quia vero I. Scopa carmina sua « scriptitasse » fatetur « in iuvenibus nostris aemulationem aliquam excitaturus, - seu rectius, ut excitaret (1) -, caput autem omnis exercitationis sit linguae cognitio, non coeco aurium iudicio quaesita, sed certa ratione ac disciplina, qualis aetate hac nostra felicissime viget, detur nobis venia notandi quaedam in soluta oratione prooemii. Cuius vel in prima periodo invenimus *demum* pro *tandem*: « Carmina, quae non sine aliqua cunctatione *demum* edere constitui ». Longe autem inter se differunt haec adverbia: *demum*, *denique*, *tandem*. Nam *demum* est coarctantis, *denique* colligentis, *tandem* expectantis. Ita Vergilius:

Illa seges demum (i. e. tantum) *votis respondet avari*
Agricolae, bis quae solem, bis frigora sensit (2).

Et Flaccus:

Denique (i. e. ad ultimum) *sit quidvis simplex dumtaxat et unum.*

Et Cicero: « Quousque *tandem* abutere Catilina patientia nostra? »

Nec satis tuto dici posse arbitramur: « Carmina, quae *maximam partem* aliquot abhinc annis exarata fuere ». - Denique minus probatur adverbium *adhuc* cum praeterito tempore, ut in his: « quum adhuc litteris imbuebar ». *Adhuc* enim valet: - « ad hoc usque tempus ».

Extrema haec, nisi optimae spei scriptor I. Scopa videretur, libentius fuissent praetermissa. Etenim, quum officium nullum est aut facilius aut gratius quam assentandi, tum contra nihil gravius nec periculosius quam censoria virgula uti Sed primum illud in eos exercemus, quorum nostra nihil interest; alterum in eos, quorum virtutem non contemnimus.

PETRUS ANGELINI.

(1) Participium futurum activum a verbo " sum " disiunctum, ubi agitur de consilio seu proposito alicuius rei faciendae, Tacito, Livio, Iustino est frequentius: in Cicerone vix umquam occurrit; in Caesare numquam. Cf. GANDIX., *Sint. lat.*, P I, IV, 3.

(2) I *Georg*, 47.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE — Ex officina *Pacis* Phil. Cuggiani.